

СИНЕРГЕТИКА ФІЛОСОФІЇ РЕЛІГІЇ ВАСИЛЯ ЗІНЬКІВСЬКОГО

1. В «Основах християнської філософії» Зіньківського [далі – «Основах» – З.Т.] синергізування мисленневих процесів функціонує в різноманітних контекстах. Коли йдеться про ідеї (як духовні феноменальні явища), то їх вияв і взаємозв'язок відбувається значною мірою на межах різних галузей знань. Через те, що малодослідженим залишається буття самих ідей у філософії релігії автора «Основ», то тим актуальнішим стає осмислення їх з погляду світу синергетики. Особливо, коли зважати на внутрішньобуттєву природу самих ідей з їх багаторозгалуженими, різноаспектними здатностями до синтезування, здавалося б, неспівмірних, суперечливих, а то й протилежних сутностей. Тобто, коли окремішність самодостатньої буттєвості, увійшовши в духовне поле ідеї, метаморфозується у цілісну багатофункціональну сутність.

2. Синергізування в колі ідей – різноманітне. Воно буває: на одномоментному, миттєвому зіткненні: для вираження принагідної сентенції типу «між іншим» у вигляді лаконічної репліки. Інколи – під час дотичного зв'язку: при спробі хоча би в епізодичних реаліях синтезувати буття тої чи тої ідеї (наприклад, - світлоносності) язичницько-християнського світу. І нерідко – у тривалих складних темпоритмічних взаємозв'язках на межі кількох галузей знань, зокрема, при вияві ідеї неминучості філософсько-релігійної традиції. (Синтез таких процесів поки що визнається переважно на оглядовому рівні [1, с.1020]). Природа названих контактів є ще мало вивченою, а науковий фактаж - майже не систематизований.

3. З іншого боку твердження, що «всередині філософських систем» формувалася «особлива» філософія релігії» [2, с.16], свідчило також про фактичне визнання синергетичних властивостей цієї міждисциплінарної галузі знання. Хоча спеціально не ставивилося за мету поглиблене осмислення названих наукових зацікавлень – зосібна, щодо функціонування ідей саме у цій галузі знання. Такий процес має, на нашу думку, сильні об'єктивізаційні процесовияви. Бо, незважаючи на, певною мірою, упереджене ставлення до філософії релігії (якій «релігійна свідомість тепер попросту підлягає контролю» [2, с.16]), автор «Основ» часто прагне заглиблюватися у «сфери ідей» (за його ж – термінологією) на зіткненні різних галузей знань.

4. Підтвердженням таких прагнень є аналіз відповідних понять. Зосібна, в контексті онтології і космології осмислюються «релігійні ідеї» [2, с.266]; в руслі біблійстики та християнської гносеології обмірковується апостольська «ідея «оновлення розуму» [2, с.21, 87]; «ідея поступовості формування іншорелігійного вчення» [2, с.8-10] - на зіткненні історії релігій, богословської апологетики; «ідея синкретичності богослов'я і філософії (через оцерковлення)» [2, с.10] - у руслі метасинтезу одразу кількох галузей знань і та інші ситуативності з виявами ідей. Безпосередньо не використовуючи

щоразу терміну «філософія релігії», Василь Зіньківський тим не менш прагне ситуативно використовувати окремі її концепції (щодо спільного та специфічного у процесовиявах добра-зла, світла-темряви, космологічності довкілля; щодо переосмислення окремих понять у міжрелігійних традиціях - «Софії» та «Логоса» в антично-християнських трансформаціях).

5. Ще один аспект – природна багатофункціональність самих ідей (з огляду на їх здатність не просто синтезувати знання, а й через евристичне спостереження, пізнання й осмислення формувати з них цілісну систему). Адже синтез багатофункціонального, різнорідного, різноманітного або часто протилежного – то і є прямування у світ синергетики (як, скажімо, з ідеєю невіддільності добра і зла у бутті людства, що «якось недосліджено переплетені в історії» [2, с.267]). (До речі, тут, як і в інших місцях, автор «Основ» вдається до мимовільного визнання ще далеко не пізнаних синергетичних процесів, зокрема, - усередині історіософської моделі «добро-зло». Як у будь-якій релігійній системі, так і в міжрелігійних буттєвостях).

6. Не вдаючись до систематики ідей у Василя Зіньківського (передусім – на межі філософії релігії та християнської філософії), необхідно відзначити: низка ідей на межі цих галузей знань має близьке, подібне функціонування. При поперемінному співдіянні відбувається своєрідне їх «взаємопізнання» через ситуативні, епізодичні взаємотрансформаційні контактування чи дотичності. За таких варіантностях сенсовий зміст ідеї звужується, зменшується просторовість її процесовияву. Тобто, з одного боку вони отримують у «сфері ідей» належні їм координати діянь, і водночас між такими координатами починають відбуватися різноманітні процеси (кореляція зв'язків, накладання понять через переосмислення або задля усталення нового концептуального значення). Прикладом цього є три ідеї: оновлення, преображення й оцерковлення розуму [2, с.21, 87; 78].

7. З погляду цієї систематики (на межі онтології, філософії релігії та богослов'я) є функціонування таких понять, як: «синергія процесу традиції» [2, с.92] і «синергія Святого Духу і людства» (в контексті синергетичних засад християнства). Оскільки ця релігія «є живою нерозкладною цілісністю» [с.8]. Але така нерозкладна цілісність вступає у системні суперечливі зв'язки з позиції християнської (а точніше – православної) філософії Зіньківського у його зіставленнях з концепціями філософії католицької. Суперечливість «нерозкладноюї цілісності» здатна усунути філософія релігії саме завдяки синтезові ідей, в арсеналі якого є безмежжя багатоваріантних моделей на згармонізування подібних моментів. Міркування про синергетичні вияви у спадщині Василя Зіньківського спонукують до поглибленого осягнення спадщини досліджуваного філософа, особливо, коли йдеться про вияви ідей філософії релігії.

1. [Б.п.]. Зеньковський Василь Васильович // Історія філософії. Словник / За заг. ред. І.Ярошовця. – К.: Знання України, 2006. – 1200с. 2.Зеньковский В.В.Основы христианской философии / [Післямова В.В.Сапова]. – М.: Канон+, 1997. – 560с. – («История христианской мысли в памятниках».)